23.11.2023

Klepp Kirsi

FINANSSIALA

Eduskunnan talousvaliokunnalle (TaV)

Viite U 58/2023 vp

Finanssiala ry:n lausunto Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi euroseteleiden ja -metallirahojen laillisen maksuvälineen asemasta (käteisasetus)

Finanssiala ry kannattaa varauksin asetusta euroseteleiden ja -metallirahojen laillisen maksuvälineen asemasta

- Nyt ehdotettavassa lakimuutoksessa eurokäteinen määritellään EU-lainsäädännössä, huolehditaan eurojen saatavuudesta ja käytettävyydestä sekä linjataan käteiseurot ja digieurot yhtenäisellä tavalla.
- Ehdotus on osa yhtenäisvaluuttapakettina julkaistua kokonaisuutta.
- Lainsäädäntötarvetta on perusteltu eurokäteisen säilymisen kannalta. Sääntelyn ei tule johtaa tarpeettomaan käteisen määrän lisääntymiseen. Kannatamme valtioneuvoston näkemystä, jossa komissio voi arvioida käteisen saatavuutta ja käytettävyyttä eri jäsenvaltioissa. Komissiolla ei tule olla säädösvaltaa yksittäisiä jäsenvaltiota koskevista vaatimuksista.

- **EU-tasoiselle** käteisen saatavuuden sääntelylle **ei ole tarvetta**
- Jos sääntelyllä **lisätään käteisen määrää**, tästä koituu **ympäristöhaittoja** ja **kustannuksia** kaikille osapuolille
- Sääntely voi **jarruttaa muiden maksutapojen kehitystä** ja **käteisen luonnollista kysynnän vähenemistä**
- Käteinen on **keskuspankin liikkeellelaskema maksuväline**, jolla on **yhteiskunnallista merkitystä.** Käteispalveluiden säilyttämiseksi keskuspankilla pitää olla entistä suurempi vastuu.

Käteisen rahan saatavuutta turvataan jo nyt riittävästi nykyisellä paikallisella lainsäädännöllä ja EU-tasoinen sääntely käteisen rahan saatavuuden turvaamiseksi ei ole välttämätöntä. Käteisen jakelu tapahtuu pääsääntöisesti laajan käteisautomaattiverkoston kautta, jota kaupan kassoilta jaettava käteinen täydentää. Pankkien asiakkaat saavat pankista käteistä ilman korttia. Automaateista käteistä saa maksukortilla ja automaattiverkosto palvelee laajasti suurta yleisöä pankkiasiakkuudesta tai kansallisuudesta riippumatta.

Käteisen kysyntä vähenee vaikka saatavuus on hyvällä tasolla. Finanssiala ry:n selvitykset kertovat käteisen vähenevästä kysynnästä. Käteisen kysyntä vähenee merkittävästi nopeammin kuin jakeluverkosto (käteisnostoautomaatit, pankkien konttorit, kaupat) supistuu. Suomen Pankki on seurannut aktiivisesti käteisen saatavuutta ja käytettävyyttä. Suomen Pankin kuluttajakyselyiden perusteella käteisen saatavuus ja käytettävyys ovat olleet pitkään hyvällä tasolla. Käteisen tarjonnan lisääminen ei ole mielekästä, jos kysyntää ei ole.

EU-sääntelyllä ei tule rajoittaa kuluttajien oikeutta ottaa käyttöön tehokkaita ja digitaalisia maksutapoja. Kortti ja mobiilimaksaminen kasvattavat jatkuvasti suosiotaan pankkien asiakkaiden preferoimina maksuvälineinä päivittäisasioinnissa. Näiden maksamistapojen osuus on ollut trendinomaisessa kasvussa jo monien vuosien ajan. Sääntely voi jarruttaa muiden maksutapojen kehitystä ja käteisen luonnollista kysynnän vähenemistä.

Suomi on harvaanasuttu pitkien etäisyyksien maa. Suomalaiset ovat edelläkävijöitä digitaalisten palveluiden omaksumisessa. Digitaalisten palveluiden avulla edistetään palveluiden saatavuutta.

Äärimmäisessä kriisitilanteessa käteistä toimivampi maksutapa voi olla digitaalinen. Käteismaksuja voidaan tehdä jossain määrin erilaisissa häiriö- ja kriisitilanteissa. Maksamisen varautumisessa käteisellä on rajallinen rooli. Monipuolisilla maksutavoilla voidaan huolehtia jatkuvuudesta ja vahvistaa resilienssiä. Kaikkien maksutapojen, myös käteisen, käyttö edellyttää sähköä ja toimivia tietoliikenneyhteyksiä. Kauppojen kassajärjestelmiin kirjataan kaikilla maksutavoilla tehdyt maksut. Pankit, kassajärjestelmät, rahahuollon palvelut ja käteisnostoautomaatit kaikki tarvitsevat toimiakseen sähköä ja toimivia tietoliikenneyhteyksiä.

Käteiseen liittyy harmaa talous. Käteisen käyttöön liittyy turvallisuus- ja riskiperusteista arviointia, jonka perusteella käteistä mieluummin turvaudutaan muihin maksutapoihin. Käteinen tarjoaa mahdollisuuden välttää veroja ja tehdä suorituksia kirjanpidon ulkopuolella.

Esitys nostaa kustannuksia eli kiihdyttää inflaatiota, jos käteisen käyttöä lähdetään lisäämään Suomessa. Jos käteisen määrää kasvatettaisiin tai otettaisiin käyttöön, on huomioitava, että infrastruktuuria, tuotteita ja palveluita jouduttaisiin rakentamaan uudelleen käteisen käsittelyä varten. Käteisen määrää on vähennetty erilaisin ohjeistuksin ja toimenpitein, joita pitäisi tarkastella uudelleen. Keinotekoisen tarjonnan luominen vain sääntelyn vuoksi vaikuttaisi erikoiselta.

Jos käteisen määrää Suomessa lisätään, on asetusehdotuksella epäedullisia ympäristövaikutuksia. Lisääntyvät arvokuljetukset kasvattavat hiilijalanjälkeä. Keskuspankki on vähentänyt laskentapisteiden määrää. Suomessa on vain yksi laskentapiste Vantaalla. Käteisen runkokuljetusten määrä on lisääntynyt laskentapisteiden määrän vähentyessä. Käteisautomaatit kuluttavat energiaa, koska ne ovat jatkuvasti kytkettyinä verkkoon ja aina asiakkaiden käytettävissä. Käteisen käsittelyn eri vaiheissa käytetään muovia, muita pakkausmateriaaleja ja resursseja. Käteisen määrän kasvattaminen lisäisi muovin määrää.

Jäsenvaltiolla on oltava riittävästi tarvittavaa säädösvaltaa. Käteisen saatavuudessa ja käytettävyydessä on eroja jäsenmaiden välillä. Myös maan sisällä voi olla alueellisia eroja. Paikallistuntemuksella on merkittävä rooli käteisen saatavuutta ja käytettävyyttä arvioitaessa sekä mahdollisesta sääntelytarpeesta päätettäessä. Yhdymme valtioneuvoston näkemykseen, jossa komissio voi arvioida käteisen saatavuutta ja käytettävyyttä eri jäsenvaltioissa. Komissiolla ei tule olla säädösvaltaa yksittäisiä jäsenvaltiota koskevista vaatimuksista. Suomen tulee jatkoneuvotteluissa varmistaa, että jäsenvaltioille jää riittävästi kansallista liikkumavaraa.

Julkinen puoli on luopunut käteisestä miltei täysin tai sen määrää on vähennetty. Terveydenhuollon maksut hoidetaan laskuttamalla, verot maksetaan tilisiirroin, KELA-maksaa tuet tilisiirroilla pankkitileille jne. Käteistä ei käytetä. Tämän kehityskulun kääntäminen lisäisi julkishallinnon ja veronmaksajan kustannuksia.

Kannatamme laaja-alaista pohdintaa ja arviota viranomaistoimijoiden roolista rahahuollon kokonaisuudessa. Myös kustannusten jakautumista pitäisi arvioida tässä yhteydessä. Käteisen määrän ja käytön vähentyessä käteispalveluiden tarve vähenee. Käteisen kysynnän ja käytön vähentyessä käteispalvelut tulisi turvata keskuspankin suuremmalla roolilla ja vastuunotolla käteispalveluista ja kustannuksista. Käteisen tarvetta ja käyttöä tulisi arvioida laajemmin osana laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Arviointikriteereissä mainitaan vain käteisen saatavuus ja käyttö. Käteisen kysyntäpuolta ei tarkastella lainkaan. Jatkossa myös käteisen kysyntää pitää tarkastella kokonaisuutta arvioitaessa.

Käteisellä on yhteiskunnallista merkitystä. Käteisen käyttö ei riipu pankista. Käteinen palvelee myös muita kuin pankkien asiakkaita. Käteisen käyttö ei edellytä suomalaisen pankin pankkiasiakkuutta. Käteinen on keskuspankin liikkeellelaskema maksuväline. Käteispalveluiden tuottamisessa avainasemassa on keskuspankki.

FINANSSIALA RY

Taina Ahvenjärvi